

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
PEDRO CRUZ VILLALÓN
esitatud 11. septembril 2014¹

Kohtuasi C-441/13

Pez Hejduk
versus
EnergieAgentur.NRW GmbH

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Handelsgericht Wien)

Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala — Kohtualluvus tsiviil- ja kaubandusajades — Määrus nr 44/2001 — Artikli 5 lõige 3 — Kohtualluvus „lepinguvälise kahju valdkonnas” — Autori varalised õigused — Interneti kaudu levitatav sisu — Kahju tekkimise koha kindlaksmääramise kriteeriumid — „Ilma kindla asukohata” kahju

1. Käesolevas kohtuasjas küsib Handelsgericht Wien (Viini kaubanduskohus) Euroopa Kohtult kohtualluvuse määramise kriteeriumi või kriteeriumide kohta autori varalise õiguse rikkumise korral, mis on toime pandud interneti kaudu sellistel tingimustel, mis ei võimalda kahju tekkimise asukohta territoriaalselt kindlaks määrata. Erinevalt kohtuasjast Pinckney², milles Euroopa Kohtul oli tegemist autori varaliste õiguste rikkumise riskiga muusika-CD-de internetis reprodutseerimise ja levitamise tagajärjel, puudutab käesolev kohtuasi ühe fotograafi varalisi autoriõigusi, kelle töid levitati veebisaidil ilma tema nõusolekuta.

2. Direktiiviga 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas³ kaitstud fotode levitamine sidusalt veebis on olemuselt väga erinev toote müümisest sidusalt veebis. Tegemist on seega levitamisega, mille kohta saab vaevalt öelda, et see toimub ühes või mitmes territoriaalselt kindlaks määratava asukohaga kohas. Pigem vastupidi, kahju „dematerialiseerub”, see tähendab hajub, ja seega „kaotab kindla asukoha”, mis muudab selliselt raskeks määrata kindlaks määruse (EÜ) nr 44/2001⁴ artikli 5 lõike 3 tähenduses kohta, kus kahju tekib.

3. Seega võimaldab käesolev kohtuasi Euroopa Kohtul kindlaks määrata, kas sellistel asjaoludel nagu käesolevas asjas, kus on tekkinud interneti kaudu „ilma kindla asukohata” kahju, ja autori varalise õiguse korral tuleb järgida kohtuotsuses Pinckney juba osutatud üldkriteeriumi või kas, vastupidi, on vaja uurida erinevaid võimalusi.

1 — Algkeel: hispaania.

2 — C-170/12, EU:C:2013:635.

3 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv (EÜT L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

4 — Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1, ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

I. Õiguslik raamistik

4. Määruses nr 44/2001 põhjendustes 2, 11, 12 ja 15 on sätestatud järgmist:

„(2) Teatavad erinevused kohtualluvust ja kohtuotsuse [tunnustamist ja] täitmist käsitlevates siseriiklikes eeskirjades takistavad siseturu häireteta toimimist. Olulised on sätted, millega ühtlustatakse eeskirjad kohtualluvuse konflikti kohta tsiviil- ja kaubandusajades ning lihtsustatakse vorminõudeid, et käesoleva määrusega seotud liikmesriikide kohtuotsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine oleks kiire ja lihtne.

[...]

(11) Kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja alalise elukohaga ning seepärast peab kohtualluvus alati olema olema, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu või osapoolte autonoomia eeldab teistsugust seotust. Selleks et ühiseeskirjad oleksid läbipaistvamad ja et vältida kohtualluvuse konflikte, peab juriidilise isiku alaline asukoht olema autonoomselt määratletud.

(12) Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvusel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele.

[...]

(15) Harmoonilise kohtumõistmise huvides tuleb samaaegsete menetluste võimalust võimalikult vähendada ja tagada, et kahes liikmesriigis ei tehta vastuolulisi kohtuotsuseid. [...]”

5. Kohtualluvuse kindlaksmääramise eeskirjad on esitatud määruse II peatükis, mis hõlmab artikleid 2-31.

6. Määruse nr 44/2001 artikli 2, mis kuulub nimetatud II peatüki 1. jakku pealkirjaga „Üldsätted”, lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elu[- või asukoht] on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata.” [täpsustatud tõlge]

7. Määruse nr 44/2001 samasse jakku kuuluva artikli 3 lõige 1 sätestab:

„Isikuid, kelle alaline elu- või asukoht on liikmesriigis, saab teise liikmesriigi kohtusse kaevata üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras.”

8. Määruse nr 44/2001 II peatüki 2. jaos pealkirjaga „Kohtualluvus erandjuhtudel” on konkreetselt selle artikkel 5. Kõnealuse artikli 5 punkt 3 sätestab:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

[...]

3) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda [...]”

II. Faktilised asjaolud

9. P. Hejduk on arhitektuurifotole spetsialiseerunud kutseline fotograaf, kes elab Austrias. Oma karjääri jooksul on P. Hejduk loonud mitmesuguseid Austria arhitekti Georg W. Reinbergi loomingule pühendatud fotograafiateoseid.

10. 16. septembril 2004 pidas G.W. Reinberg Saksamaal asuva ettevõtja EnergieAgentur korraldatud kollokviumi raames loengu, mille jaoks ta kasutas mitut P. Hejduki fotot, millel on kujutatud mõned tema teostest. Kohtutoimiku kohaselt oli nimetatud fotode esitlemiseks ja kasutamiseks autori eelnev nõusolek.

11. EnergieAgentur, internetilehekülje www.energieregion.nrw.de omanik ja sellel avaldatud sisu eest vastutav isik, levitas eespool nimetatud P. Hejduki fotosid oma veebilehel. Fotod tehti avalikkusele kättesaadavaks ja neid sai viidatud leheküljelt otse alla laadida, ilma et P. Hejduk oleks mingil ajal andnud selleks oma nõusoleku.

12. Olles nendest asjaoludest teada saanud, esitas P. Hejduk EnergieAgenturi vastu hagi Handelsgericht Wienile (eelotsusetaotluse esitanud kohus). Hageja nõuab, et kostjalt mõistetakse välja 4050 eurot alates 2004. aastast tekitatud kahju hüvitamiseks ning samuti otsuse avaldamise kulud.

13. EnergieAgentur tugines vastuväitele pädevuse puudumise kohta, mis põhineb sellel, et Handelsgericht Wienil puudub rahvusvaheline kohtualluvus. Kostja on arvamusel, et kuna tema registrijärgne asukoht on Düsseldorfis ja tema veebisait kasutab riigi üladomeeni „.de“, on asja arutama pädevad kohtud Saksa kohtud.

III. Eelotsuse küsimus ja menetlus Euroopa Kohtus

14. Arvestades põhimenetluses poolte esitatud argumente, otsustas Handelsgericht Wien esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse järgmises sõnastuses:

„Kas nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste [tunnustamise ja] täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et autoriõigustega kaasnevate õiguste rikkumist, mis pandi väidetavalt toime teatava foto avaldamisega veebisaidil, mille üladomeen on registreeritud muus liikmesriigis kui see, mis on õiguste omaja alaline elukoht, käsitlev kohtuvaidlus allub:

- nii selle liikmesriigi kohtule, kus on väidetava rikkuja asukoht, kui ka
- selle liikmesriigi kohtule või nende liikmesriikide kohtutele, kellele veebisait on oma sisu poolest suunatud?”

15. Põhikohtuasja pooled, Tšehhi Vabariigi, Portugali Vabariigi ja Šveitsi Konföderatsiooni valitsus ning Euroopa Komisjon esitasid kirjalikud seisukohad.

IV. Poolte argumendid

16. P. Hejduk väidab, et kohtuotsuses Pinckney sedastatud doktriini tuleb täiendada, kuna ta leiab, et kõnealuses kohtuotsuses ei ole käsitletud sellist juhtu nagu käesolev. Tema arvates peaks juhul, kus internetis tekitatud kahju on „ilma kindla asukohata“, artikli 5 lõike 3 kohtualluvus võimaldama kahju kannatanul nõuda kogu kahju hüvitamist oma elukohajärgsetes kohtutes. Ta tugineb selles seisukohas

Euroopa Kohtu praktikale kohtuasjas eDate Advertising jt⁵.

17. EnergieAgentur tugineb kohtuotsusele Pinckney ja leiab, et kõnealuse kohtotsuse lähenemisviis on kohaldatav ka käesolevale kohtuasjale. Tegemist on lõppkokkuvõttes territoriaalselt piiritletud autoriõigusega ja seega on sellel piirid, mis on kehtestatud kohtuotsuses Pinckney, mis võimaldab nõuet esitada – peale kostja riigi ja selle riigi, kus toimus kahju põhjustanud sündmus – ainult kõnealuses riigis tekitatud kahju eest.

18. Tšehhi Vabariik ja Šveitsi Konföderatsioon paluvad Euroopa Kohtul hea õigusemõistmise ja ootuspärasuse nimel laiendada rahvusvahelise kohtualluvuse eeskirjade kohaldamisel kohtuotsuse eDate Advertising jt lahendust sellisele juhule nagu käesolevas kohtuasjas. Nende arvates saaks käesolevat kohtuasja lahendada, võttes kasutusele kannatanu huvide keskme – s.o koht, kus hageja võiks nõuda kogu tekitatud kahju hüvitamist – kriteeriumi.

19. Portugali Vabariik pooldab teistsugust seisukohta, kuid tunnistab samuti, et käesolev kohtuasi ei ole identne kohtuotsuses Pinckney käsitletud asjaga. Portugali Vabariigi arvates oleks Euroopa Kohus raskuse tõttu, mida tekitab fotode levitamine internetis, sunnitud tunnistama seosekriteeriumi, mis põhineb fotode kättesaadavusel. Kõnealuse kriteeriumi vähese usaldusväarsuse tõttu piirdub artikli 5 lõike 3 kohtualluvus Portugali Vabariigi arvates sellisel juhul nagu käesolevas asjas siiski ainult selle koha kohtutega, kus toimus kahju põhjustanud sündmus.

20. Komisjon omakorda on seisukohal, et kohtuotsus Pinckney on käesolevale kohtuasjale kohaldatav, kuid leiab sellegipoolest, et kõnealuse kohtuotsuse kohaldamine käesolevale kohtuasjale tekitab praktilisi raskusi. Komisjoni arvates võimaldaks kohtuotsuse Pinckney lahendus P. Hejdukil pöörduda nõudega Austria kohtutesse, kuid ainult Austria territooriumil tekitatud kahju osas. See piirang võib juhul, kus kahju tekitati fotode internetis levitamise tagajärjel, komisjoni arvates lõppeda, kuna see ei anna tulemusi, sest ei P. Hejduki ega pädeva Austria kohtu käsutuses ei ole adekvaatseid vahendeid, et piiritleda viimase kohtualluvust ainult kahjuga, mis on tekitatud Austrias. Nendel asjaoludel on komisjon ära märkinud võimaluse piirata määruse nr 44/2001 artikli 5 lõike 3 erikohtualluvust ainult kahju põhjustanud sündmuse toimumiskoha kohtutega.

V. Õiguslik analüüs

21. Nagu märgitud, tekitab käesolev kohtuasi raskusi tõlgendamisel, mis on üsna keerukas. Euroopa Kohtul on olnud juhust käsitleda probleeme, mida tekitab internet rahvusvahelise eraõiguse normide kohaldamisel, aga mitte kunagi sellisel juhul nagu käesolevas asjas. Lühidalt tuleb tal käesolevas asjas valida, milline paljudest kohtupraktikas antud võimalustest sobib kõige paremini autori varaliste õiguste hajutatud rikkumiste korral, mis on toime pandud interneti teel.

22. Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab ainult võimalusele kasutada kahte seosekriteeriumi (kostja alalise elu- või asukoha ning selle riigi kriteeriumi, kuhu veebisaidi sisu on suunatud), on kindel, et pooled ja menetlusse astunud riigid on soovitanud muid võimalikke seosekriteeriumeid, mida võiks käesolevale kohtuasjale kohaldada ja mida ma asun järgnevalt analüüsima.

A. Huvide keskme kriteerium

23. Tšehhi Vabariik ja Šveitsi Konföderatsioon pooldasid võimalust laiendada käesolevale kohtuasjale doktriini, mis on sedastatud kohtuotsuses eDate Advertising jt. Sellegipoolest ja põhjustel, mida ma järgnevalt selgitan, leian, et selle kriteeriumiga ei saa nõustuda.

5 — C-509/09 ja C-161/10, EU:C:2011:685.

24. Kohtuotsuses eDate Advertising jt andis Euroopa Kohus vastuse probleemidele, mis tekkisid seoses isikuõiguste rikkumisega interneti kaudu. Nagu teada, oli seda küsimust eelnevas kohtupraktikas käsitletud enne interneti ilmumist, konkreetselt kohtuotsuses Shevill⁶. Kõnealuses otsuses sedastati, et tolleaegse Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõige 3 võimaldab kannatanul esitada nõude selle koha riigis, kus kahju põhjustanud tegu on toime pandud (laimava teabe eest vastutava kirjastaja asukoht), ja riigis, kus kahju on tekkinud – see kriteerium sõltus laimavat teavet sisaldava kandja territoriaalsest levikust.⁷ Sellel teisel juhul oleks kohus pädev arutama ainult kahju, mis on tekitatud konkreetselt tema territooriumil; see asjaolu selgitati välja, lähtudes kandja kõnealuses riigis leviku ja müügi ulatusest.⁸

25. Kohtuasjas eDate Advertising jt tuli Euroopa Kohtul lahendada kohtuasjas Shevill jt tõstatatud juhtumiga samalaadne juhtum, aga seoses sidusa sidevahendiga. Nendes asjaoludes oli kahju – samamoodi nagu käesolevas asjas – „ilma kindla asukohata”, sest vahend oli kättesaadav igas liikmesriigis, mis raskendas ja muutis koguni võimatuks kasutada praktikas igasugust meetodit kahjustava avalduse territoriaalse mõju mõõtmiseks. See ajendas Euroopa Kohut looma lisakriteeriumi, mis põhineb kannatanu huvide keskmel – see on koht, kus ta võiks nõuet esitada ja, mis kõige tähtsam, nõuda kogu tekitatud kahju hüvitamist.⁹

26. On oluline märkida, et kohtuotsus eDate Advertising jt puudutas ainult isikuõiguste rikkumise juhtumeid. Ja see on nii sellepärast, et vastasel juhul võiks see hakata kahjustama määruse nr 44/2001 artikli 5 lõike 3 eesmärki. Ühelt poolt omistatakse kannatanu huvide keskmel kriteeriumis tähtsust vahendi kättesaadavusele, mis on faktor, mille Euroopa Kohus on paljudel juhtudel ja ka määruse nr 44/2001 artikli 5 lõike 3 kontekstist erinevates kontekstides välistanud või seda piiranud.¹⁰ Kättesaadavuse tõttu kohas, kus asub kannatanu huvide kese, avaneb võimalus esitada kohtusse nõue selles riigis ja pealegi kogu tekitatud kahju eest, mis võimaldab artikli 5 lõike 3 kohtualluvusega taotletud tasakaalu väga oluliselt muuta. Teisalt tuleb samuti arvesse võtta, et huvide keskmel kriteerium ja *forum actoris* on lähedased, sest huvide kese asub suures enamikus juhtudest, ehkki mitte alati,¹¹ kohas, kus on kannatanu, kohtuvaidluse hageja alaline elu- või asukoht.

27. Just riskide pärast, mida kätkeb kannatanu huvide keskmel kriteerium, leian, et seda ei sobi kohaldada autori varalistele õigustele, ka siis, kui tegemist on „ilma kindla asukohata” kahjuga, mis on tekitatud interneti teel. Euroopa Kohus välistas selle võimaluse tööstusomandi õiguste puhul kohtuotsuses Wintersteiger¹² ja ka käsitledes „kindlaksmääratava asukohaga” kahju, mida on tekitatud autori varalistele õigustele¹³. Leian, et see peab olema lahendus ka sellisel juhul nagu käesolevas asjas, kus väidetakse autori varalisele õigusele „ilma kindla asukohata” kahju tekitamist.

B. Suunatuse kriteerium

28. Nii eelotsusetaotluse esitanud kohus kui ka P. Hejduk on seisukohal, et asjaolu, et kõnealused fotod olid, nagu nad väidavad, suunatud Austriale, õigustab Austria kohtute kohtualluvust. Ma ei usu, et ka sellega saaks nõustuda.

6 — Kohtuotsus Shevill jt, C-68/93, EU:C:1995:61.

7 — Kohtuotsus Shevill jt (EU:C:1995:61), punktid 30-33.

8 — Kohtuotsus Shevill jt (EU:C:1995:61), punktid 30 ja 31.

9 — Kohtuotsus eDate Advertising jt, EU:C:2011:685, punkt 48.

10 — Euroopa Kohus välistas selle sõnaselgelt muu hulgas kohtuotsuses Pammer ja Hotel Alpenhof (C-585/08 ja C-144/09, EU:C:2010:740), punktid 69-75, ja artikli 5 lõike 3 puhul vähendas seda kriteeriumi väga oluliselt, nagu see on eespool viidatud kohtuotsuses eDate Advertising jt (EU:C:2011:685), punkt 51.

11 — Nii oli see ühe juhtumi puhul kohtuasjas eDate Advertising jt (EU:C:2011:685), sest hageja elukoht oli Ameerika Ühendriikides, kuid tema huvide kese asus Prantsusmaal.

12 — C-523/10, EU:C:2012:220.

13 — Kohtuotsus Pinckney, EU:C:2013:635.

29. Võimalus tunnistada selle riigi kohtu kohtualluvust, kuhu kahjustav tegevus on suunatud, on variant, mida on kaalunud mitu siseriiklikku kohut ja on kaalutud ka õigusteoorias¹⁴. See on ka, nagu teada, kriteerium, mida on kasutatud määruses nr 44/2001 artikli 15 lõike 1 punktis c ette nähtud tarbijate erikohtualluvuse puhul.¹⁵ Kohtujurist N. Jääskinen tegi oma ettepanekus kohtuasjas Pinckney¹⁶ kaalukate argumentidega ettepaneku seda kohaldada ja Euroopa Kohus, ehkki ta lükkas selle kõnealus kohtuasjas tagasi, on seda kohaldanud teistes erinevates, aga käesoleva kohtuasja omale lähedastes kontekstides oma kohtuotsustes L’Oreal jt¹⁷, Donner¹⁸ ning Football Dataco jt¹⁹.

30. Euroopa Kohus lükkas siiski suunatuse kriteeriumi kohtuotsuses Pinckney tagasi ja tegi seda sõnaselgelt, sedastades, et „määruse [nr 44/2001] artikli 5 punkt 3 [ei nõua] – erinevalt selle määruse artikli 15 lõike 1 punktist c [...], et vaidlusalune tegevus oleks „suunatud” sellesse liikmesriiki, kus kohtusse pöördui”²⁰.

31. Tõsi on, et seda kohtuotsuse Pinckney punkti annab mõnel määral tõlgendada,²¹ ent mulle näib, et selle väljendusest nähtub selgelt Euroopa Kohtu kavatsus jätta suunatuse kriteerium määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tõlgendamisest välja. Suunatuse kriteeriumi on kasutatud nendes kohtualluvustes, kus on olemas majandustegevus, millele eelneb selge kavatsus pakkuda kaupu ja teenuseid liikmesriigis, kuhu tegevus suunatakse. Seepärast leian, et kõnealune kohtuotsus Pinckney välistab põhimõtteliselt võimaluse laiendada suunatuse kriteeriumi intellektuaalomandi õiguste rikkumistel põhinevatele lepinguvälise kahju juhtudele.

32. Jääb veel kindlaks määrata, kas üldsusele edastamise korral, mis põhjustab „ilma kindla asukohata” kahju ning on selgelt ja vaieldamatult suunatud teise liikmesriiki, tuleks kohaldada suunatuse kriteeriumi. Leian siiski, et meil arutamisel olevas asjas see nii ei ole, sest kohtutoimikust nähtub, et põhikohtuasja kostja ei suunanud mingil ajal väidetavalt kahjustavat tegevust teistesse liikmesriikidesse. Seepärast leian, et selle hüpoteesi üle ei ole vaja otsustada.

C. Territoriaalsuse kriteerium ja kohtuotsus Pinckney

33. Kui huvide keskme ja suunatuse kriteeriumid on kõrvale jäetud, jõuame lahenduseni, mis saadi kohtuotsuses Pinckney, mille kohaldamist käesolevale kohtuasjale pooldab nii Portugali Vabariik kui ka komisjon, ehkki erinevate nüanssidega.

34. Kohtuasjas Pinckney pidi Euroopa Kohus otsustama määruse nr 44/2001 artikli 5 lõike 3 tõlgendamise üle kahju hüvitamise hagi puhul, mille oli esitanud muusikateose autor, kelle teost oli ilma tema nõusolekuta laserplaatidel reprodutseeritud ja hiljem interneti teel levitatud.

35. Raskus, mis tekkis kohtuasjas Pinckney, seisnes kohtuasjade eDate Advertising jt ning Wintersteiger kohtupraktika kohaldamises autori varaliste õiguste valdkonnale. Nagu juba öeldud, käsitleti kohtuotsuses eDate Advertising jt küsimust, kuidas kindlaks määrata kahju tekkimise kohta isikuõiguste rikkumise korral internetis, samas kui kohtuotsus Wintersteiger keskendus tööstusomandi, konkreetset kaubamärgi õiguste rikkumistele. Euroopa Kohus otsustas kummalgi juhul erineva lahenduse kasuks. Kui isikuõiguste asjas otsustas ta kinni pidada niinimetatud

14 — Vt näiteks Prantsuse Cour de cassation'i kohtuasi (Com. 13. juuli 2010, nr 06-20-230) ning selliste autorite arvamus nagu Treppoz, E., „Croniques. Droit européen de la propriété intellectuelle”, *Revue Trimestrielle de Droit Européen*, 4 2013.

15 — Vt eespool viidatud kohtuotsus Pammer ja Hotel Alpenhof. EU:C:2010:740.

16 — Vt eelkõige kohtujurist N. Jääskineni ettepanek kõnealus kohtuasjas Pinckney (EU:C:2013:400), punktid 61-65.

17 — C-324/09, EU: C:2011:474, punkt 65.

18 — C-5/11, EU:C:2012:370, punkt 27.

19 — C-173/11, EU:C:2012:642, punkt 39.

20 — Kohtuotsus Pinckney, EU:C:2013:635, punkt 42.

21 — Vt De Miguel Asensio, P., „Tribunales competentes en materia de infracciones de derechos patrimoniales de autor cometidas a través de Internet”, *La Ley – Unión Europea*, 11 2014, punkt 5.

„mosaiikreeglist”, välja arvatud selle koha osas, kus asub kannatanu huvide kese (kus see võib nõuda kogu tekitatud kahju hüvitamist), siis kohtuotsuses Wintersteiger otsustas ta tööstusomandi õiguste rikkumiste korral kohaldada ranget territoriaalsuse põhimõtet ja otsustas, et kahju tekkimise koht piirdub riigi või riikidega, kus õigus on kaitstud (see tähendab, kus kaubamärk on registreeritud).

36. Autoriõiguste puhul kehtib territoriaalsuse põhimõte, nagu ka tööstusomandi õiguste puhul. Neil on aga kaks tunnusjoont, mis raskendasid nende kvalifitseerimist kohtuasja Pinckney lahendamisel: neid ei ole vaja registreerida, selleks et kaitset saada, samas on need pealegi direktiiviga 2001/29 (autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas) kaitstud kõikides liikmesriikides.²² Seega on tegemist õigustega, millel on ühiseid jooni õigustega, mis ajendasid vastavalt kohtuasju eDate Advertising jt ning Wintersteiger, sest autori varalisi õigusi (nagu isikuõigusi) võidakse rikkuda kõikides liikmesriikides, kuid neid kaitstakse riigi mõõtmega „territoriaalsete segmentide” kaupa, samamoodi nagu tööstusomandi õiguste puhul. Võib öelda, et autoriõigused moodustavad Euroopa Liidus kimbu õigusi, mis on iga riigiga territoriaalselt piiritletud ja mille summa hõlmab kogu liidu territooriumi.

37. Kohtuotsuses Pinckney otsustas Euroopa Kohus autoriõiguste territoriaalsuse kasuks, see tähendab valis kohtuotsuses Wintersteiger arendatuga sarnase lähenemisviisi. Selle kohtuotsuse punktis 39 märkis Euroopa Kohus, et „autori varalised õigused alluvad sarnaselt siseriikliku kaubamärgi õigustega territoriaalsuse põhimõttele”. Seejärel tuletas ta meelde, et direktiiviga 2001/29 autoriõigused ühtlustati, mis eeldab, et neid võidakse „vastavalt igas neist [liikmes]riikidest [...] rikkuda, sõltuvalt kehtivast materiaalsoigusest”. Selle eelduse kohta sedastas Euroopa Kohus, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 kohaldamisel on koht, kus kahju tekitati sellises kontekstis nagu kõnealune, koht, kus on kaitstud autori varaline õigus, millele hageja tugineb, ja kus väidetav kahju võib tekkida. Kõnealuse riigi kohtud on pädevad menetlema ainult seda kahju, mis on tekitatud tema territooriumil.²³

38. Kokkuvõttes iseloomustab Pinckney kohtupraktikat kolm joont, mille alusel tuvastada kohtualluvust autori varalise õiguse piiriülese rikkumise korral: materiaalsoiguslik kaitse, faktiline kaitse ja territooriumiga piirduv kaitse. Selleks et otsustada, et on tekitatud kahju autori varalise õiguse rikkumise tagajärjel, on pädev ainult see kohus, kelle territooriumil on õigus kaitstud, kus esineb faktiline rikkumise toimepanemise risk, ja ainult selles riigis tekitatud kahju osas.

39. Viidatud kohtupraktika kohaldamine käesolevale asjale ei toimu tõrgeteta. Kuigi P. Hejduki autoriõigus on kaitstud Austrias ja tema fotode ilma loata reprodutseerimine ja levitamine internetis on kättesaadav Austrias, on raske või vahest koguni võimatu kindlaks määrata ainult kõnealuses riigis tekitatud kahju. Erinevalt kohtuasjast Pinckney, kus autoriõiguste rikkumine pandi toime laserplaatide reprodutseerimisega ja nende hiljem internetis müümisega mis tahes liikmesriigis, puudutab käesolev kohtuasi kahju, mille tekkimist on raske tuvastada, sest pelgalt foto kättesaadavus internetis ei anna mingeid viiteid kahju asukoha kindlaksmääramiseks. Kohtuasjas Pinckney tekitatud kahju oli majanduslikult tasustatava teenuse (laserplaatide tootmine ja nende hiljem müümine veebiturul) tulemus, samas kui käesolevas asjas ei ole tasustatud teenust, vaid üldsusele edastamine ettevõtja poolt.

40. Seega sellise lahenduse nagu kohtuasjas Pinckney kohaldamisega sellises kohtuasjas nagu käesolev, nagu märkis komisjon, me kas jätaksime hageja ilma võimalusest esitada nõuet Austrias, kuna tema autoriõiguste rikkumine Austrias puudub või on vähemärgatav, või siis tunnustaksime tema õigust nõuda kogu tekitatud kahju hüvitamist – kuna rikkumist on võimatu territoriaalselt osadeks jagada; see lahendus läheks lõppkokkuvõttes vastuollu kohtuotsuses Pinckney sedastatuga.

22 — Vt selle kohta kohtujurist N. Jääskineni ettepanek kohtuasjas Pinckney (EU:C:2013:400), punktid 44–50.

23 — Kohtuotsus Pinckney (EU:C:2013:635), punkt 43. Sama doktriini kinnituseks vt kohtuotsused Hi Hotel (C-387/12, EU:C:2014:215), punkt 39, ja Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318), punkt 55.

D. Käesolevale kohtuasjale kohaldatav kriteerium

41. Leian, et kohtuotsuse Pinckney automaatne kohaldamine juhule, kus kahju on „ilma kindla asukohata”, võib osutada tulemusetuks. Lahendus, milleni jõudis Euroopa Kohus kõnealusel kohtuotsuses, vastab nendele juhtudele, kus autoriõiguste rikkumise risk või tegelik rikkumine realiseerub selgelt territoriaalses ruumis, kuigi kasutatud meedium on internet. Kui aga kahju on teose liigi ja selle edastamiseks kasutatud meediumi tõttu „ilma kindla asukohata”, siis olen seisukohal, mida pooldasid Portugali Vabariik ja Euroopa Komisjon, et ei ole võimalik kohaldada määruse nr 44/2001 artikli 5 lõikes 3 ette nähtud kahju tekkimise koha kriteeriumi. Sellisel juhul on selle sättega õigustatud ainult nende kohtute kohtualluvus, kus toimus kahju põhjustav sündmus.

42. See lahendus näib mulle rohkem kooskõlas määrusega nr 44/2001 taotletavate eesmärkidega, millest on ära märgitud tõrgeteta õigusemõistmist.²⁴ Kriteerium, mis sunnib hagejat piiritlema oma nõude ulatust territoriaalsete kriteeriumide järgi, mida on raske – et mitte öelda võimatu – kindlaks määrata, ei ole määruse nr 44/2001 mõttega kooskõlas. Nagu tunnistas komisjon, ei saa hageja sellisel juhul nagu käesolevas asjas tugineda kontrollitavatele asjaoludele, mis piiritleksid täpselt ainult selles riigis tekitatud kahju, kus nõue on esitatud. See asjaolu sunnib kõnealusel riigi kohut nõudma kahju hüvitamist tegelikult tekitatud kahjust vähemal määral või suuremal määral, ületades nii territoriaalsuse kriteeriumi, mille järgimist Euroopa Kohus sellistel juhtudel nõuab. Komisjonil on õigus, kui ta väidab, et Pinckney doktriini kohaldamisega käesolevale asjale kaasneb tõsine oht, et pädev kohus ületab oma pädevuse teostamisel oma võimu piire.

43. Pealegi tekitaks kõnealusel Pinckney doktriini kohaldamine käesolevale kohtuasjale minu arvates ainult õiguskindlusetust mõlema menetluspoole jaoks. Hagejal ei oleks mingit kindlust selles, kuhu viiks välja menetlus, milles kriteeriumeid, mis piiritlevad asja arutava kohtu pädevuse ulatust, ei ole võimalik kontrollida. Sama kriitilisse olukorda jääks kostja, kelle vastu saaks algatada palju kohtuvaidlusi eri liikmesriikides, kus on tekkinud „ilma kindla asukohata” kahju, või ainult ühes, aga ilma igasuguse kindluseta iga kohtu pädevuse ulatuse suhtes. Leian, et see lahendus on kokkusobimatu määruse nr 44/2001 üldiste eesmärkidega, aga ka konkreetsemate artikli 5 lõikes 3 ette nähtud erikohtualluvuse eesmärkidega.

44. Tegelikult on, nagu on sedastatud määruses nr 44/2001 ja samuti Euroopa Kohtu praktikas, artikli 5 lõike 3 eesmärk tagada selle kohtu kohtualluvus, mis on asjaomastele kohtuvaidluse asjaoludele lähedal.²⁵ See lähedus võimaldab kohtul käsitleda hageja nõudeid ja kostja kaitseargumente suuremate tagatistega. See lähedus aga hajub, kui seetõttu, et kahju on „ilma kindla asukohata”, ei võimalda faktilised asjaolud kahju tavapärase tõendusvahenditega kontrollida. Pealegi võimaldaksid need seda ainult osa tekitatud kahju suhtes, jättes nii kohtu ilma kahju tervikülevaatest, mis võiks raskendada tal hinnata arutamisel oleva kohtuasja üldist konteksti. Nii kaob eelis, mille annab kohtu lähedus kohtuvaidluse asjaoludele, ja ühes sellega määruse nr 44/2001 artikli 5 lõike 3 mõte.

45. Nendel asjaoludel leian, et juhtudel, kus tekib „ilma kindla asukohata” kahju internetis ja mis rikub autori varalisi õigusi, on parim variant välistada võimalus esitada nõuet selle riigi kohtutes, kus kahju on materialiseerunud, ja piirata kohtualluvus – vähemalt viidatud määruse artikli 5 lõikel 3 põhinev kohtualluvus – selle riigi kohtutega, kus toimus kahju põhjustav sündmus. Pealegi ei välista see variant mingil viisil kohtualluvust, mis on ette nähtud määruse artiklis 2, mille alusel saab pöörduda ka selle liikmesriigi kohtutesse, kus on kostja alaline elu- või asukoht. Kuigi enamikul juhtudel viivad mõlemad kriteeriumid välja sama kohtualluvuseni (nii on see käesoleval juhul), ei ole see alati nii.

24 — Vt määruse nr 44/2001 põhjendus 12, nagu ka muu hulgas kohtuotsus Wintersteiger (EU:C:2012:220), punktid 27 ja 31.

25 — Vt määruse nr 44/2001 põhjendus 12.

46. Selge on, et üldsusele edastamise juhul, kus kahjustav tegevus saab alguse ühes liikmesriigis ning on selgelt ja vaieldamatult suunatud teise liikmesriiki või teistesse liikmesriikidesse, võiks arutada võimalust lisada minu äsja sõnastatud järeldusse nüansse või seda täiendada.²⁶ Nagu ma aga käesoleva ettepaneku punktis 2 juba märkisin, ei ole asjas, mille esitab meile Handelsgericht Wien selles eelotsusemenetluses, sellega tegemist, sest nähtub, et kostja ei ole mingil hetkel otsustanud suunata vaidlusalust edastamist Austriasse. Seega ei pea ma vajalikuks otsustada seosekriteeriumi üle juhul, kus tegevus on suunatud teise liikmesriiki või teistesse liikmesriikidesse.

47. Järelikult teen Euroopa Kohtule ettepaneku, et sellistel asjaoludel nagu käesolevas asjas, kus hagejale on tekitatud interneti teel „ilma kindla asukohata” kahju, mis rikub autori varalist õigust, on vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 5 lõikele 3 pädevad selle koha kohtud, kus toimus kahju põhjustav sündmus.

VI. Ettepanek

48. Järelikult teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Handelsgericht Wiener eelotsuseküsimusele järgmiselt:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et kohtuvaidluses seoses autoriõigustega kaasnevate õiguste rikkumisega internetis, mille tagajärjel tekib „ilma kindla asukohata” kahju, mille territoriaalset asukohta ei ole usaldusväärsete tõendamiskriteeriumide järgi võimalik kindlaks määrata, on pädevad selle koha kohtud, kus toimus kahju põhjustav sündmus.

26 — Samamoodi nagu tuleks ka endalt küsida, kas Pinckney doktriin on kohaldatav mittevaralise autoriõiguse piiriülese rikkumise suhtes. Vt selle kohta Kur, A., *Conflict of Laws in Intellectual Property, The CLIP Principles and Commentary*, Oxford, OUP, 2013, punkt 2:203.C10.